

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง

The Development of Ban Don Yen Community in U Thong Ancient City Area One of the Agro-Tourism Site

นรินทร์ สังข์รักษา (Narin Sunggrusa)^{*}

สมบุญ ยืนยงสุวรรณ (Somboom Yungyongsuvan)^{**}

ญัฐธยาน์ ตั้งถาวรสกุล (Nuttaya Tungtavonsakul)^{***}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) ศึกษาสภาพการณ์ในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง
2) ประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น 3) พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น 4) ประเมินผลและถอดบทเรียนการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสนทนากลุ่ม การจัดการอบรม การศึกษาและดูงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์เนื้อหา และการถอดบทเรียน

ผลการวิจัย พบว่า (1) การศึกษาสภาพการณ์ ชุมชนบ้านดงเย็น มีการเตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทองอยู่ในระดับมาก (2) ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้าน ดงเย็นอยู่ในระดับมาก มีบริบทของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองอยู่ในระดับมาก ความต้องการในการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองอยู่ในระดับมาก (3)รูปแบบที่คณะผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “DONG-YEN Model” มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) D = Driving Forces (แรงขับ/พลังภายใน) 2) O = Owner (ความเป็นเจ้าของร่วมกัน) 3) N = Natural (ธรรมชาติ) 4) G= Goods (สินค้าเพื่อการท่องเที่ยว) 5) Y = Yourself (ตัวตนคนในชุมชน) 6) E = Empowering (การเสริมพลังอำนาจ) และ 7) N = Networking (เครือข่ายวิชาการ) และผ่านการรับรองรูปแบบ การนำไปใช้โดยการอบรม มีคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษา ดูงาน กิจกรรมใบงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถอดบทเรียน ได้ผล 9 กิจกรรม การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวโดยจักรยาน การจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ และจัดทำคู่มือการเกษตรอินทรีย์บ้านดง

^{*} รองศาสตราจารย์ ดร.คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: narin@ms.su.ac.th

Associate Professor Dr. Faculty of Management Science, Silpakorn University

^{**} สถาบันไทยวิจัยและศึกษาเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย E-mail: trend_inc@hotmail.com

Associate Professor Dr. & Director of The Institution Research and Education for Development (TREND)

^{***} ญัฐธยาน์ ตั้งถาวรสกุล นักวิชาการอิสระ E-mail: sbussarin.ab84@gmail.com

Freelance Academician

เย็น (4) ความเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอินทรีย์บ้านดงเย็นในระดับมากและถอดบทเรียนผลที่เป็นผลสำเร็จมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น จากผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จจากผู้นำและความร่วมมือของชุมชน และเกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์บ้านดงเย็น

คำสำคัญ : แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/เมืองโบราณอุททอง/บ้านดงเย็น

Abstract

This research and development project was aimed to 1) study present situation in Ban Don Yen Community located in U thong Ancient City Area, its potentials and readiness for developing to be as the one agro-tourism attractive site 2) formulate the model of management 3) evaluate and considering the lessons learnt from the development. The research was divided into 4 steps. The tools employed here were structural questionnaire, guideline for in-depth interview, guideline for focus group discussion, seminar, study tour, and arrangement of exchangeable learning forum. The collected data was analyzed in its contents and with the social program package. And the lessons were learnt.

The results could be demonstrated as follows:

- This communities namely Ban Dong Yen was evaluated in their readiness to serve the development at much level. The context of U Thong Ancient City and its demand for the development were also evaluated at much level too.
- The model was constructed and named to “DONG-YEN Model” and each of the abbreviated letters was come from 1) D = Internal Driving Force, Owner = Share of Belonging, N = Natural, G = Tourist Goods, Y= Yourself, E= Empowering, and N= Networking. This was employed and guaranteed in the training course. Significantly the trainee group was tested and the mean score of post-test was higher than the pre-test score $p < 0.05$.
- From the study tour, the assigned paper, the learning forum and the lessons learnt, these could yield many of the activities built-up such as the tourist by bicycle routes, the agro-tourist posts, the map of one organic agricultural site and the manual of how to make it in Ban Dong Yen village. The target group had his positive attitude toward the model at much level.
- To achieve the aims of the development, it should have many tourist and the leadership skills of the community leaders and the involvement of community members as well.

Keywords: Agro-Tourism Site, U Thong Ancient City, Ban Dong Yen

บทนำ

แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) มีความมุ่งมั่นให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร และเป็นฐานสร้างรายได้ให้แผ่นดิน เน้น “การพัฒนาเกษตรกร” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เนื่องจากประเทศไทยจัดว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม จึงเป็นที่ทราบกันดีว่าในอดีตอาชีพและรายได้หลักของประเทศมาจากผลผลิตทางการเกษตร โดยผลผลิตส่วนใหญ่จะขายบริโภคภายในประเทศและปัจจุบันมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ตลาดการค้าทางการเกษตรมีการขยายตัวและมีความต้องการเพิ่มขึ้นจากจำนวนประชากรที่มีมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันปริมาณและมูลค่าการนำเข้าปุ๋ยเคมีของประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) จากสภาวะการในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ผู้บริโภคต้องบริโภคสารเคมีหรือยากำจัดศัตรูพืช ทำให้เกิดพิษภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

ปัจจุบันสังคมจึงสนใจการดูแลสุขภาพมากขึ้น ดังนั้นการเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีเหล่านี้ การพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ถูกทำลาย เนื่องจากการใช้สารเคมีส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลของธาตุอาหารในดิน ต้องใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น และสร้างความมั่นคงในการทำเกษตร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรปลอดภัย

ในขณะที่ชุมชนบ้านดงเย็น อำเภ่อูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดงเย็นได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้รวมกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เน้นเกษตรปลอดภัยกับผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ระยะหนึ่ง แต่ปัญหามีการปลูกได้ผลผลิตดีตามฤดูกาล แต่ขาดตลาดรองรับที่เพียงพอ ต่อมาทางชุมชนร่วมกับสำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอูทอง (อพท.) และมหาวิทยาลัยศิลปากร จึงสนใจที่จะพัฒนาชุมชนบ้านดงเย็นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนบ้านดงเย็น ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันที่ต้องการพัฒนาการเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีรากฐานของการเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้บริโภคสินค้าการเกษตรที่ปลอดภัย มีการเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่ปัญหาที่สำคัญคือชุมชนบ้านดงเย็นยังขาดการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงได้ร่วมมือกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งใหม่ และเชื่อมโยงรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่โดดเด่นของจังหวัดสุพรรณบุรีในการสร้างมูลค่าจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง
2. เพื่อประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง
4. เพื่อประเมินผลและถอดบทเรียนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิจัย (Research :R₁) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ และประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม (2) การพัฒนา (Development :D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) การวิเคราะห์และสร้างรูปแบบ พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม สอบถามแกนนำชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาใช้ในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสนทนากลุ่ม การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การบันทึกเสียงด้วยเทป MP3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การรับรองรูปแบบ โดยใช้แบบสอบถามโดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 5 คน การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์ (3) การวิจัย (Research :R₂) การนำไปเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation : I) ประกอบด้วย 1) การจัดอบรมและนำเสนอรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผลหลังการอบรม กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ดำเนินการอบรม 1 วัน ทดสอบก่อนและหลังการอบรม ประเมินผลการอบรม การศึกษาดูงาน การจัดเวที รวบรวมผลการอบรม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และทดสอบสถิติแบบไม่อิสระจากกัน (t-test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (4) การพัฒนา (Development :D₂) เป็นการประเมินผลและถอดบทเรียนที่ได้ ใช้การสนทนากลุ่ม สรุปผลและเขียนรายงาน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง

ลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 90 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 87.78 และเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน

28 คน และอายุ 51-60 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 85.55 ระยะเวลาในการทำงาน ช่วงเวลา 11-15 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.11 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 54.44 การเตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทงทองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยว และด้านการจัดการด้านความสะดวกหรือการบริการพื้นฐาน รองลงมาคือด้านการจัดการด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านดงเย็น พบว่า มีการทำเกษตรอินทรีย์ การทำนา ปลูกผักอินทรีย์ หรือผักปลอดภัย เช่น ดอกขมิ้นจันทร์ ต้นทานตะวันอ่อน ข้าวไรซ์เบอร์รี่ การคัดข้าวด้วยมือ มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โรงสีเกษตรอินทรีย์ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เส้นทางจักรยานชมการเกษตร การแปรรูปอาหาร น้ำเห็ด ฯลฯ พืชผักผลไม้ตามฤดูกาล และแกนนำเข้มแข็ง

2. ประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น

บริบทของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงทองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เมืองโบราณอุทงทองมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งวิถีชีวิต สุขภาพ วัฒนธรรม และธรรมชาติที่โดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เมืองโบราณอุทงทองมีชาติพันธุ์ลาวครั้งที่โดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เกษตรอินทรีย์และเส้นทางอาหารได้อยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำที่สุดคือ ลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจของเมืองโบราณอุทงทอง อยู่ในระดับปานกลาง **ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงทอง** อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก **ความต้องการในการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงทอง** อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบริการด้านการเดินทาง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการบริการด้านการเดินทาง อยู่ในระดับมาก และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับมาก

3. การออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) การวิเคราะห์และสร้างรูปแบบ การนำไปเครื่องมือที่ได้ไปใช้ (Implementation : I)

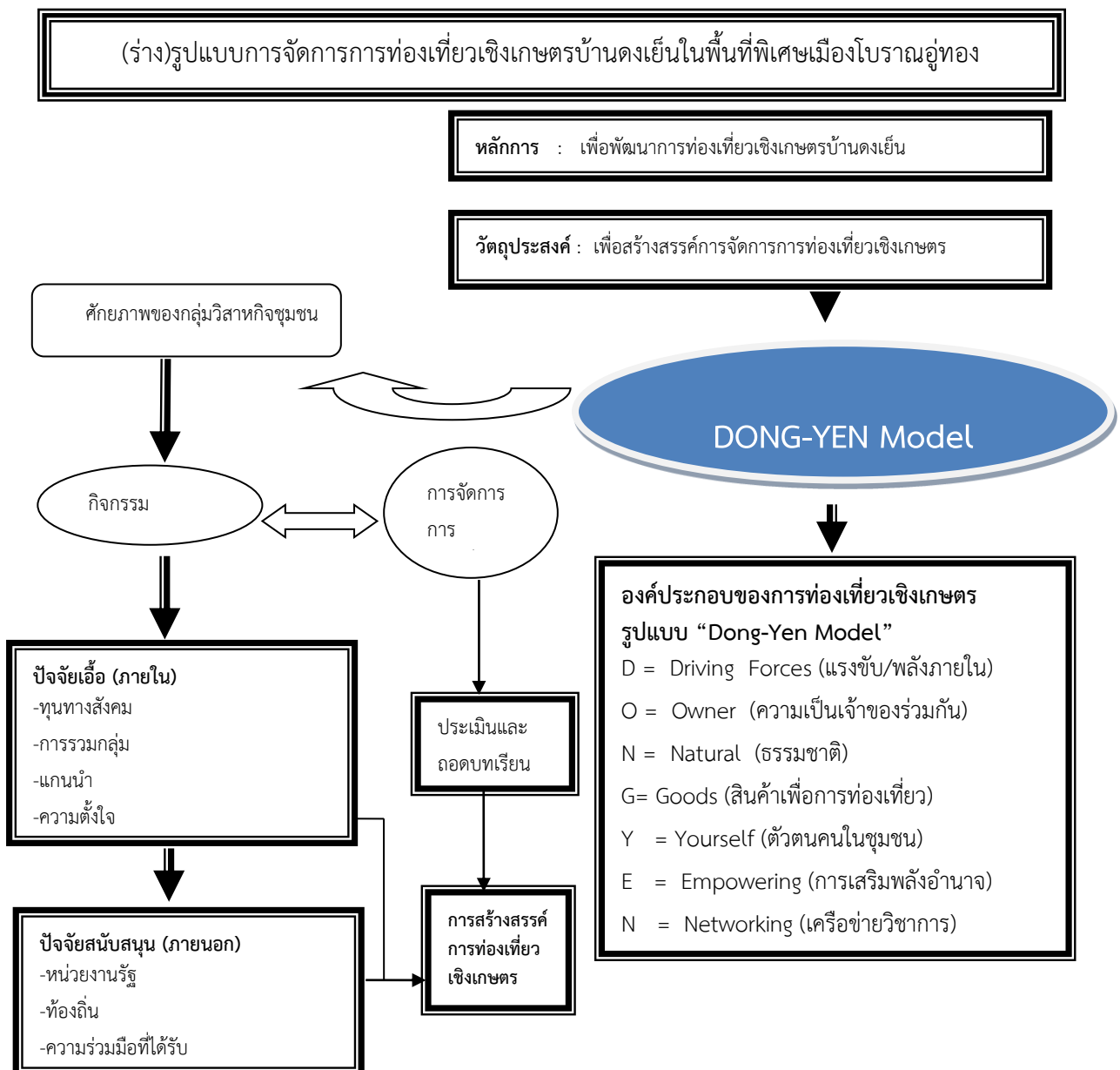
การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงทอง คณะผู้วิจัยได้รูปแบบ จากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการอบรม จึงยกร่างรูปแบบที่คณะผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “DONG-YEN Model” มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) D = Driving Forces (แรงขับ/พลังภายใน) 2) O = Owner (ความเป็นเจ้าของร่วมกัน) 3) N = Natural (ธรรมชาติ) 4) G= Goods (สินค้าเพื่อการท่องเที่ยว) 5) Y = Yourself (ตัวตนคนในชุมชน) 6) E = Empowering (การเสริมพลังอำนาจ) และ 7) N = Networking (เครือข่ายวิชาการ) ซึ่งมีองค์ประกอบร่วมที่ได้จากวรรณกรรมและงานวิจัย รวมถึงข้อมูลจากภาคสนาม ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่โดดเด่นและหลากหลาย

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยเอื้อ (ภายใน) ได้แก่ ทุนทางสังคม การรวมกลุ่ม แก่นนำ และความตั้งใจ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ได้แก่ หน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น และความร่วมมือที่ได้รับ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง

เงื่อนไขของการใช้โมเดล “DONG-YEN Model” ที่ได้นี้เป็นเพียงแบบจำลอง ซึ่งต้องนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมในพื้นที่ต่อไป

การรับรองรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททองในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ รองลงมาเป็น ด้านองค์ประกอบเชิงกระบวนการ และลำดับที่ต่ำสุด คือ ด้านองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

3.1 การทดลองใช้

1. การจัดอบรมความรู้ คณะนก่อนการอบรม (Pre-test) มีคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย = 7.88 (43.52 %) และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) มีคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย = 10.62 (74.62 %) จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย t-test แบบ dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติที่ พบว่า $t = 2.387$, $Sig = 0.00$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความรู้การอบรมก่อนและหลังการอบรมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	df	t	Sig
ก่อนการอบรม	20	15	7.88 (43.52%)	1.766	1.103	น้อย	19	2.387*	.000
หลังการอบรม	20	15	10.62 (74.62%)	2.578	0.872	ปานกลาง			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มที่เข้ารับการอบรม ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาอายุ 41-50 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 สมรสแล้ว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ระยะเวลาในการทำงาน มากกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา จำนวน ระยะเวลาทำงาน 7-10 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ร่วมอบรมในฐานะ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 คนคิดเป็นร้อยละ 100.00 ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในด้านการจัดประชุมชี้แจง พบว่า ผู้รับการอบรมมีความเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

รายชื่อ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรม รองลงมา บรรยากาศทั่วไปของการจัดอบรม ส่วนข้อต่ำสุด การอำนวยความสะดวก/การต้อนรับ

2. การศึกษาดูงานและฟังการบรรยายการบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1 การศึกษาดูงานแกนนำชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ทั้ง 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านดงเย็น ชุมชนบ้านโคก และชุมชนท่าพระได้ศึกษาดูงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จ.สุพรรณบุรี ตลาดน้ำดอนหวายและตลาดสุขใจ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐมในวันที่ 19 ธันวาคม 2559

2.2. การบรรยายหัวข้อ “การเกษตรอินทรีย์และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” โดยอดีตเกษตรจังหวัดนครปฐมและจังหวัดเพชรบุรี

2.3 การศึกษาดูงานบ้านบ่อกร อำเภอดำรงวิทยารบวร กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว มีความสนใจเรื่องการทอผ้า และผ้าลาวครั้ง ดูงานทอผ้าที่วัดบ่อกรและวัดทุ่งกฐิน อำเภอดำรงวิทยารบวร เพื่อศึกษาประวัติลาวครั้ง การรวบรวมเอกสารและข้อมูลลาวครั้ง การทอผ้า กิจกรรมการท่องเที่ยวและวิถีลาวครั้ง บ้านบ่อกร หลังจากศึกษาดูงานชุมชนบ้านดงเย็นได้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) การชมวิถีการเกษตรอินทรีย์ บ้านดงเย็น 2) กิจกรรมการตลาดการเพาะพันธุ์ผัก 3) กิจกรรมการรับประทานอาหารผักปลอดสาร 4) กิจกรรมการแสดงของเด็ก 5) กิจกรรมการตัดข้าว ดูโรงสีข้าวชุมชน 6) กิจกรรมการขี่จักรยานชมวิถีชุมชนและเก็บผัก 7) กิจกรรมไหว้พระและวิปัสสนา 8) กิจกรรมชมตลาดสินค้าเกษตรและสินค้าชุมชน 9) เส้นทางจักรยานและชมกิจกรรม เส้นทางจักรยานระยะสั้น (ครึ่งวัน) เส้นทางจักรยานระยะกลาง (ระยะเวลา 1 วัน) และเส้นทางระยะยาว (2วัน 1 คืน) 10) การจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวและแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ 11) การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์บ้านดงเย็น

4. การประเมินผลและถอดบทเรียนที่ได้

ระดับความความเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ บ้านดงเย็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริบทของโครงการ อยู่ในระดับมาก อยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการอยู่ในระดับมาก และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านผลผลิตของโครงการ อยู่ในระดับมาก

การถอดบทเรียน 1.การดำเนินงานเริ่มต้นถึงปัจจุบัน ได้แก่ เส้นทางอาหารเพื่อการท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์ เริ่มจัดสถานที่ ที่นอน ผ้าห่ม ปัจจุบันมีการพัฒนาดีขึ้น เริ่มก่อสร้างกองหิน การปรับปรุงภูมิทัศน์ ศาลาเอนกประสงค์ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในการท่องเที่ยว ได้ทราบข้อมูลการเริ่มต้นทำโฮมสเตย์ การจัดเรื่องท่องเที่ยวดี เป็นที่น่าสนใจ และดูงาน อบรม นำความรู้มาพัฒนาชุมชน 2. ผลที่เกิดขึ้นในความสำเร็จที่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่วนปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ อุปสรรคด้านบุคลากร ขาดจำกัดด้านเวลา ในการทำโฮมสเตย์ และสภาพภูมิอากาศที่ปัจจุบันร้อนมาก ชาวบ้านไม่ค่อยร่วมมือ มีปัญหาเล็กน้อย แต่เราก็ผ่านอุปสรรคไปได้ด้วยดี ทำให้เกิดกิจกรรมเพิ่มเติมมากกว่าเดิม เป็นแหล่งศึกษาดูงานขององค์กรต่างๆ คนส่วนมากได้รู้จักชุมชนของเรา และได้ออกรายการทีวี และการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

โดยเป็นสถานที่ศึกษาขององค์กรประชาชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ คนในชุมชนมีรายได้เสริม เริ่มคิดที่จะทำอะไรที่แปรรูป และปรับเปลี่ยนวิถีใหม่ที่เป็นจุดขาย จัดการขยะที่ทิ้งกันทั่วไป และในชุมชน แก๊ซ ผู้นำชุมชนให้ช่วยกันพัฒนาไม่ใช่รอให้ชาวบ้านพัฒนา 3. วิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับที่พัก เงื่อนไข และข้อจำกัดของสถานที่ ชุมชนต้องร่วมมือกัน มีความสามัคคี และเสียสละ ร่วมมือกันในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ การพูดคุยแก้ปัญหาอุปสรรคได้ การต่อยอดให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสมาเรียนรู้ รักษาวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตคนในชุมชน 4. สังเคราะห์องค์ความรู้/ชุมชนความรู้ที่ได้เรียนรู้ ได้แก่ การนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง มีความรู้ดีขึ้น เราได้นำการเรียนรู้ที่ได้ไปศึกษาดูงานมา ปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น อยากให้มีการดูงานในที่ต่างถิ่น ต่างบ้าน แต่ละพื้นบ้าน เพื่อเป็นตัวเลือก ว่าอะไรที่เหมาะสมกับเรา จะได้มาพัฒนาเพิ่มเติม 5. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่ การจัดกิจกรรมนำสื่อมวลชนลงพื้นที่ที่มีความร่วมมือกัน ชุมชนมีความสามัคคีกัน มีการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เน้นเกษตรปลอดภัย มีการปฏิบัติที่ดีมากในการจัดการท่องเที่ยว กำลังจะปรับเปลี่ยนการพัฒนาทั้งภูมิทัศน์ การจัดกิจกรรมทำอาหารให้นักท่องเที่ยว และพัฒนาดีขึ้น การต้อนรับ กิจกรรม อาหารท้องถิ่น 6. ผลการดำเนินการ/ ผลสัมฤทธิ์/ ประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ การดำเนินการเป็นไปตามลำดับ เวลา ปรับเปลี่ยนแก้ไข ปรับกิจกรรมไปตามระเบียบ คิดว่าการพัฒนาจะดีขึ้น เกิดการพัฒนาสู่การท่องเที่ยว มีการพัฒนาชาวบ้านดี ผลการดำเนินงาน ถ้าทำสำเร็จชาวบ้านจะได้ประโยชน์มากที่สุด ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน สร้างสัมพันธภาพและความสามัคคีของชุมชน ชุมชนมีรายได้ 7. บทเรียนที่ได้รับ ได้แก่ การลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ได้เรียนรู้ที่แท้จริง การเป็นทั้งนักท่องเที่ยวได้ลงมือทำจริง พัฒนาชาวบ้านให้มีรายได้ นำความรู้จากการอบรม การดูงานและอื่นๆ นำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น ได้รับรู้ว่าชุมชนมีของดี และได้ความรู้ มีการตื่นตัว และพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากรูปแบบ “DONG-YEN Model” เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนบ้านดงเย็นมีศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและท้องถิ่น ภาคเอกชน ควรนำผลการวิจัยและการถอดบทเรียนที่ได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดการตลาดและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก แม้ว่าอพท.จะมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องก็ตาม ควรมีการจัดทำแผนธุรกิจ และแผนการประชาสัมพันธ์ ผ่านทาง Website ที่มีการ Update อย่างต่อเนื่องในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการกำหนดปฏิทินการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ ซึ่งเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้เป็นระบบและมีความพร้อมยิ่งขึ้น
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นได้เน้นเกษตรปลอดภัย ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและท้องถิ่น ภาคเอกชน ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องและเชื่อมกับพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่เมืองโบราณอุททอง และควรปรับ ภูมิทัศน์ชุมชนทั้งหมดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ครบวงจร ตั้งแต่ปากทางเข้าในพื้นที่ ความสะอาด ที่ทิ้งขยะ จุดนั่งพัก ความสวยงามของพืชพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ อาจต้องใช้เวลาและงบประมาณที่ต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านดงเย็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาครัฐและท้องถิ่น ภาคเอกชน ควรส่งเสริมการพัฒนากลุ่มแกนนำวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในด้านการจัดบริการ การนำชม การเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ยังขาดการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด และสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐและท้องถิ่น ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้นักท่องเที่ยวได้เป็นทางเลือกและเป็นข้อมูลในการตัดสินใจท่องเที่ยว ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรมีการวางแผนการนำเสนอวิถีการเกษตรอินทรีย์

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น ยังขาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวคือสินค้าท้องถิ่น ของดี ของฝาก ให้นักท่องเที่ยวได้จับจ่ายและซื้อกลับ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาสินค้าของดี ของฝากประเภทไม่เน่าเสียได้ง่าย เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

6. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็น มีจุดเด่นด้านการเกษตรอินทรีย์และมีชมรมร้านอาหาร ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรสนับสนุนร้านอาหารได้นำสินค้าเกษตรขึ้นโต๊ะสร้างจุดขายผักปลอดสารพิษ ผักปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้รับประทาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ในสิ่งที่คณะผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษา เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยในเรื่องการพัฒนาผู้ประกอบการท่องเที่ยว คือกลุ่มแกนนำวิสาหกิจชุมชนบ้านดงเย็น ในด้านภาษา การเป็นผู้ให้บริการในการจัดการท่องเที่ยว การนำชม การใช้ภาษา การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่นๆ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานและนักท่องเที่ยวได้รับบริการ ที่พึงพอใจ รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศ ได้แก่ Website และ Application

2. ควรมีการวิจัยในเรื่องการพัฒนาสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ของดี ของฝาก การแปรรูปสินค้าเกษตร การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์

3. ควรมีการวิจัยการผลิตสินค้าการเกษตรอื่นๆ ที่เน้นเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยวอื่นๆที่ใช้น้ำน้อย ไร้ราคาดี เพื่อเป็นการขยายฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนวิจัยจากพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง สังกัดองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). **เที่ยวภาคกลาง**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กรมวิชาการเกษตร. (2544). **คู่มือการท่องเที่ยวเกษตรท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการเกษตร.

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยการศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์
ในเขตภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ภูธร ภูมะธนและบัญชา พงษ์พานิช.(2558). **อุทก...ที่รอการฟื้นคืน ผ่านรอยลูกปัดและพระพุทธศาสนา**

แรกเริ่มในลุ่มน้ำแม่กลอง -ท่าจีน นครปฐม : มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.

นรินทร์ สังข์รักษา,สุภาภรณ์ พรหมฤกษ์และธีรกร วรบำรุงกุล. (2559).รายงานการวิจัยรูปแบบและพฤติกรรม
การท่องเที่ยวที่ไร้ ความเร่งรีบของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นัตยา ธนพลเกียรติ. (2547). “การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมใน อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พันธ์จิตต์ พรประทานสมบัติ. (2550). “เกษตรกรอินทรีย์กับการจัดการความรู้เพื่อความยั่งยืนของฟาร์ม.” **วิทยาสาร**
กำแพงแสน 5, 1 (มกราคม-เมษายน): 67-75.

พื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทก.(2557).**คู่มือประกอบการนำเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์**. สุพรรณบุรี : พื้นที่พิเศษ
เมืองโบราณอุทก.

พื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทก. . [Online]. **คู่มือเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน**.
เข้าถึงเมื่อ 2 เมษายน 2559 เข้าถึงได้จาก www.dasta.or.th/dastaarea.

วิลาศ เทพทา.(2558). สภาพแวดล้อมกายภาพกับการท่องเที่ยวชุมชน. สุพรรณบุรี : บริษัท ฟิวทีไซน์ แอนด์
พรินท์ จำกัด.

ศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี.(2559). **ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดสุพรรณบุรี**. สุพรรณบุรี : สำนักงาน
จังหวัดนครปฐม.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2545) . **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ : โครงการประสานงานวิจัย
และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.

สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2558). **ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี**. สุพรรณบุรี : สำนักงานจังหวัด
สุพรรณบุรี.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,(2560) รายงานสถานการณ์สินค้าเกษตรและแนวโน้ม ปี 2560. กรุงเทพฯ :
สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.

ภาษาต่างประเทศ

Buckley Ralf. (1994). **International centre for ecotourism research.** (Research Report, 1993)

ICER : Gold Coast.

Getzels J.W.& Guba, E. G. (1957). **Social behavior and the administrative process:** School Review.

Hemphill, J. K. and Westie, C. M. (1950). The measurement of group dimensions. **Journal of Psychology.** 29 (April 1950), 325-342.

Heinaaho M.and others. (2008.). “Berry yields of two Finnish sea buckthorn cultivars under organic farming methods.” Joensuu Game and Fisheries Research, Yliopistonkatu 6, FIN-80100 Joensuu, Finland

Marie, G. D.. (2003). **Heritage Tourism and Identity in German Texas.** Haward : Haward University.

Mitz, Robyn. (2006). **A Community Perspective on Tourism Development.** Canada : Royal Roads University Canada.

Sheldon, Lan R. (2000). **Ecotourism Development in Northern Thailand : An exploration of Perceptions and Potentials.** Canada : University of Alberta.